

UNESCO Samlingen

Danmark

Indsamlet i 2013 af 3D på Tørring og Bjerringbro Gymnasier
og etableret på Moesgård Museum i samarbejde med eleverne i 2013-14

Lanceret 14. marts 2014

Samlingstekst på dansk
(udvalgte tekster)

Tekster fra Tørring Gymnasium

Når bedstemor skal fejres	3
Guide til den danske juleforberedelse	6
Håndbold	11
Børnehave	15
Efterskole	20
Plejhjem i Danmark	26
Mad for at leve eller at leve for mad	32

Når bedstemor skal fejres

Af Lieke, Sisse, Sandra og Majken (Tørring Gymnasium)

I Danmark er fødselsdagen en dag som er meget vigtig, specielt for børn. Børn glæder sig til denne dag lang tid før, og natten før kan de have svært ved at sove, fordi de glæder sig til, at familien kommer med gaver og synger for dem om morgenen. Hele dagen har jeg en speciel følelse af, at denne dag er "min" dag og en god dag. Det er en dejlig følelse. Vi voksne glæder sig nok mindre til vores fødselsdag, for når man er voksen, er man allerede gammel – eller på vej til at blive gammel, og det er ikke helt så spændende, som at være ung.

Fødselsdagsmorgenen og festen

Fødselsdage i Danmark indeholder mange traditioner. Man bager kage, synger sange, spiser noget lækkert mad, hejser flaget og får gaver. Mange holder en fest, når de har fødselsdag, for at fejre dagen sammen med mennesker, man holder af. Fødselsdagen starter som regel med, at et familiemedlem hejser flaget, inden fødselaren bliver vækket, så kan alle se, at der er én i husstanden, som har fødselsdag. Når fødselaren skal vækkes, kommer hele familien ind, mens de synger en fødselsdagssang. Ofte bærer familien også på nogle fødselsdagsgaver, som fødselaren kan pakke op i sengen. Hele dagen er fødselaren i centrum og bliver ønsket "Tillykke med fødselsdagen!".

Til Karens 70 års fødselsdag har hun valgt at hun på selve dagen vil invitere børn og børnebørn til aftensmad og så vil hun invitere alle venner og også familien til den fest, som vi var med til. Festen startede klokken 12 og sluttede omkring klokken 18. ved denne fest var mange af de indbudte ældre mennesker og derfor sad de det meste af festen og spiste og snakkede. Til større fester kan man leje en jukebox eller en musiker for at spille musik, så gæsterne har mulighed for at danse. Dette var ikke aktuelt til Karens fødselsdag, da hun vidste de indbudte var ældre mennesker og at mange af dem var gangbesværede.

Mange holder en fest, for at fejre den dag man blev født. En sådan fødselsdagsfest for hele familien, samt vennerne. Ofte sidder gæsterne ned og spiser det meste af tiden. Festmåltidet kan vare 3 timer eller mere, før man er færdig med at spise, men inden da er det tilladt for den enkelte at gå udenfor for at "forrette sin nødtørft" (gå på toilettet), trække frisk luft eller måske ryge tobak.

Lidt godt til ganen

Til fødselsdagen stod der et bord midt i rummet mellem bordene. Dette bord blev brugt til at sætte maden på. Tjenerne bar maden ind på bordet og da de var færdige begyndte gæsterne at gå op til bordet og forsyne sig med den mad de kunne tænke sig. Denne måde at servere maden på kaldes "tag-selv-bord", fordi man selv går op til bordet og selv forsyner sig. Ofte står tallerknerne på tag-selv-bordet, så man først tager en tallerken og derefter anretter sit måltid på den.

Tallerknerne er store, så der er plads til store portioner. Traditionen er, at man forsyner sig flere gange ved "tag-selv-bordet".

Udover måden hvorpå det blev serveret til denne 70 års fødselsdag, kan maden også serveres på andre måder. Maden kan også serveres direkte ved de borde, som gæsterne sidder ved. Her sendes fadene rundt, og hver gæst øser selv maden op på sin tallerken og sender derefter fadene videre til personen, der sidder ved siden af. Hvis det er en meget fin fest, kan der være tjenere, som kommer rundt og serverer kødet. Til disse finere fødselsdage eller fester, såsom 70 års fødselsdag eller sølvbryllup, kan maden også serveres portionsanrettet, hvilket vil sige, at maden bliver serveret på middagstallerkener og uddelt af tjenerne. Til 70 års fødselsdagen som vi observerede, gik en tjener rundt og serverede alkohol til de voksne. Det betyder dog ikke at der er forskel på hvor fin maden er, men hvordan man som person godt kan lide det. Folk har forskellige meninger og personligheder og maden serveres på den måde som man synes er bedst.

Festen startede med en forret, som bestod af fisk efterfulgt af en hovedret, som bestod af kød, kartofler og salat. Gæsterne gik op til "tag-selv-bordet" og forsynede sig med den mad de ville have. De sad og snakkede med hinanden mens de spiste og mange gik op og tog en portion mere da de var færdige med den første. Hovedretten er normalt den ret man spiser mest af, da den er den vigtigste ret. Ofte tager man mere end én portion, hvilket vi også observerede, at gæsterne til denne fødselsdag gjorde. Hovedretten var efterfulgt af dessert, som bestod af lagkage og is. Dessert er oftest en sød ret, som man slutter af med. Desserten var specielt den ret som børnene bedst kunne lide.

Under måltiderne og imellem måltiderne var der forskellige indslag. Der blev holdt taler af forskellige gæster til fødselaren og der var lavet et indslag, som bestod af, at gæsterne blev uddelt et lille fødselsdagslys, som de skulle sætte i lagkagen før den blev spist, imens de sang en fødselsdagssang. Lysene blev herefter tændt og fødselaren skulle puste dem ud. Indslag er noget, som er en tradition i Danmark. De er underholdning. De mange indslag gjorde, at de sad og spiste i mange timer. Gæsterne sad og spiste det meste af dagen, der var én pause, som var efter alle tre retter. Derudover holdte gæsterne pause når de trængte til, at komme på toilet eller at få noget frisk luft.

Gaver til fødselaren

Fødselaren får gaver på sin fødselsdag. Når man er inviteret til fødselsdag, bliver det betragtet som uhøfligt, hvis man ingen gave bringer med. Gave gives for at glæde fødselaren, og som "tak" for at være inviteret til festen. Gavernes størrelse og pris er meget varierende og ofte giver de nærmeste familiemedlemmer de dyreste gaver, som kan være smykker, penge y korts, osv. hvor de andre ofte kommer med blomster, chokolade og vin og korts. Når man ankommer er der ofte et gavebord, hvor alle de medbragte gaver ligger. Det er meget forskelligt, hvornår fødselaren pakker gaverne ud; nogle gør det, når alle gæsterne er kommet, og andre venter, til gæsterne er taget hjem. Gaverne ser forskelligt ud, nogle er firkantede og andre er runde, nogle er store mens andre er små; farver på indpakningspapir og bånd kan variere meget. Fødselarens reaktion på en gave kan

variere, nogle giver et knus, når de har fået en gave, hvor andre nøjes med at sige mange tak, men man bliver altid glad for tanken med gaven.

Dresscode

Til en fødselsdag tager man tøj på, som er pænere end ens hverdagstøj. For kvinder er det ofte en kjole eller en pæn trøje og et par pænere bukser, som kun bruges til fester og kan være lavet af silke eller en andet flot stof med et elegant snit. Hvorimod mændene tager skjorte på og et par pænere bukser. Hvis det er en rund fødselsdag, som en 70 års fødselsdag, så har mændene jakkesæt på, altså ofte en hvid skjorte, sorte bukser og en sort jakke. Mændene kan også have butterfly eller slips på. Mange kvinder bruger meget lang tid på at vælge, hvilket tøj de skal have på, da det skal passe til den bestemte kvindes personlighed ved at klæde sig i de farver, som passer til personligheden, og sammensætte tøjet på en kreativ måde, og samtidig ikke være alt for anderledes i forhold til de andre gæster.

Pynt på bordet

Også bordet var dækket pænt op. Det er forskelligt, hvordan man dækker og pynter bordet. Nogle går meget op i, at bordet ser flot og imponerende ud, mens andre går op i, at det er enkelt og pænt. Til festen havde man lagt en dug på bordet (Se DK103), og oven på dugen havde man pyntet med en lille buket blomster og lys i lilla lysestager. (Se DK102) Man kan få lys i forskellige former og lysestager eller fx flydelys i et fad med flydende blomster. I Danmark er det også meget traditionelt, at man stiller det danske flag på bordet. Der findes små flag som man kan strø ud på bordet, eller små flag med flagstang (Se DK92). Med et tagselvord er der plads til meget pynt på bordene, da der ikke skal stå fade og diverse andre ting som står i vejen. Bordene til festen var dækket med tallerken, kniv, gaffel og ske, et vandglas, hvidvinsglas og rødvinsglas. Sammen med bestikket lå der en lilla serviet. (Se DK98) Hvis man skal have tre retter, ligger der ofte to knive og to gafler. En god huskeregel til, hvis der ligger meget bestik er, at man altid skal tage den yderste gaffel og kniv, lige meget hvor mange, der ligger ved siden af hinanden.

Når festen er slut

Til denne fødselsdag havde man lejet et lokale til festen. Det er en meget nem måde at fejre det på, fordi der var mange gæster og så slap man også for rodet derhjemme. Fødselsdagen sluttede omkring kl. 18. Gæsterne tog afsked med fødselaren ved at give hende knus eller kys og derefter tog de hjem. Der var nogle enkelte familiemedlemmer, som blev for at hjælpe med at rydde op. Fødselsdagen har en stor betydning i Danmark. En dansk fødselsdag har altså en masse traditioner og ritualer. Det er fødselaren, der er i centrum og som beskrevet gør man ofte meget ud af dagen. Det er en dag fuld af glæde, hvor man sammen med venner og familie fejrer at man er blevet et år ældre.

Guide til den danske juleforberedelse

Af Maria, Louise og Julie (Tørring Gymnasium)

Julen er en særlig tid for mange danskere, og derfor er der utallige traditioner og ritualer i denne hyggelige tid. Hvis du ikke kender noget til fejringen af den danske jul, men sidder med et ønske om at fejre denne højtid med nogle af de mange danske traditioner, så får du her en guide til, hvordan du skal gribe det an. Ved at følge denne guide, så sikres du den rette danske julestemning.

Når du skal holde jul i Danmark, er det vigtigt, at du kender noget til historien, da den har ændret sig meget gennem tiden. Det er ikke længere kun de kristne som holder jul, men derimod noget alle gør, og her vil du få et overblik over denne ændring. Du vil også få andre informationer om, hvordan julen er blevet, sådan som den er i dag.

Julen er en gammel tradition, og den stammer helt tilbage fra omkring år 800, hvor man ofrede til de gamle nordiske guder, Odin og Thor. Julen er på samme tid ældre end kristendommen og Jesus, så før der var noget, der hed kristendom i Danmark, blev der holdt solhvervsfest. Festen var for at fejre, at man går mod lysere tider. Man lagde oprindeligt vægt på ønsket om fred og frugtbarhed i det nye år. Den kristne kirke overtog traditionen og gjorde det til en fest for Jesu fødsel.

I Danmark fejres højtiden også både før og efter juleaftensdag den 24. december, den helt store kulmination i Danmark, er den 24. om aftenen, og ikke som i andre lande hvor det er den 25. december. Julen fejres desuden både lillejuleaften (23. december), juledag (25. december) og 2. juledag (26. december). Ud over disse vigtige dage, bruges også hele december måned til at tælle ned til juleaften. Selve juletiden varer fra den 24. december til den 6. januar (hellige tre konger). Det betegnes også som de tolv juledage. Det er ikke mange danskere, som holder fast i traditionen om at have julepynt og juletræet fremme til den 6. januar. Langt de fleste tager julepynten ned mellem jule og nytår, for at undgå at blande jul og nytår sammen.

Julemåneden

I forbindelse med den danske jul er julemåneden, december, en meget vigtig tid. I nyere tid er det dog ikke kun december måned, som er præget af den festlige højtid, men derimod også månederne op til december. Allerede fra oktober måned kan du mærke, at julestemningen er på vej. Det er primært butikkerne, som sætter gang i julestemningen, ved at sætte julens varer på hylderne. For hvert år der går, starter julen tidligere, dette skyldes jo tidligere jul, jo mere salg. Derfor skal du forberede dig på, at dine juleforberedelser kommer til at starte tidligt på året. Hvis du er nybegynder-juleoppyntnings-mand/kvinde, har du ekstra travlt i denne tid, så skal du nemlig nå at skaffe en masse julepynt, men bare rolig, næste år bliver det mindre stressende, da du kan gemme din julepynt til de fremtidige år. 10-årige Jens Frederik har ikke meget julepynt liggende, da han ikke har haft så mange år til at samle sammen i, men han gemmer sin julepynt fra år til år, så hans julepyntssamling bliver hvert år større. På den anden side har bedstemor Karen på 70 år mere liggende, da hun har samlet sammen i mange år, så derfor behøver hun ikke at bruge tid på at

købe nyt julepynt. I starten af december, bliver langt de fleste danske hjem pyntet med julepynt, dette er med alt lige fra stjerner og engle til nisser og gran. At pynte hjemmet op kan hjælpe dig på vej til den rette julestemning. Du kan vælge at købe disse ting i diverse danske forretninger, men du kan også vælge at lave dem selv, hvilket mange danskere holder mere af, da det er mere personligt. Det er dog ikke kun huset, som skal pyntes. Du skal lave ekstra pynt, som er klar til at blive hængt på juletræet inden juleaften. Du kan her blandt andet begynde at lave både julestjerner og flettede julehjerter, og du kan finde en vejledning til at gøre dette, blandt genstandene i kassen (DK87).

Når du i løbet af månederne inden december er kommet i den rette julestemning, skal du huske at have anskaffet dig et kalenderlys og en julekalender, som begge kan købes i et almindeligt supermarked. Det er vigtigt, at du har det fra den 1. december, da lyset skal brænde fra den 1. til den 24. december, da man herved tæller ned til juleaften. Kalenderlyset placeres centralt i hjemmet og du kan enten vælge at sætte lyset i en stage eller sætte lyset i en klump ler og pynte med gran og andet godt fra skoven, som grankogler og mos. Men husk at det er vigtigt, at du ikke brænder foran, da numrene på lyset skal passe med den dag i december, det er. Samtidig er det også vigtigt at du når at brænde hele lyset ned inden de 24 dage er gået, hvilket er et problem for mange danskere, da de hvert år får købt et tykkere kalenderlys, end de har tid til at brænde ned. Mens du sidder og kigger på kalenderlyset brænde, skal du huske at åbne dagens låge i din julekalender (DK79) og se dagens afsnit af julekalenderen i fjernsynet (DK74).

Op til jul skal der bages en masse forskellige småkager, du kan vælge at gøre som bedstemor Karen, der gør dette den første weekend i december. Du skal da være opmærksom på, at du kan blive nødt til at bage flere småkager i løbet af december måned, da man i Danmark spiser rigtig mange småkager i løbet af julemåneden. Småkager kan spises hver dag og altid. Mange danskere bager deres småkager sammen med dem, de holder af, for at skabe mere hygge. Når de danske skolebørn har fået juleferie, et par dage inden juleaften, går mange i køkkenet for at lave konfekt. 10-årige Jens Frederik elsker at lave konfekt sammen med sin familie, og han bruger sine yndlingsingredienser: marcipan, nougat, chokolade, frugtfarve og nødder. Husk at lave rigeligt konfekt, så du kan byde uventede gæster på en kop kaffe og et stykke hjemmelavet konfekt.

“Det behøver ikke være flot, bare det smager godt.”, forklarer Jens Frederik

Alle elsker at få gaver. Julen handler om at give, og derfor er en vigtig ting i forbindelse med den danske jul, at man giver gaver til hinanden. Sørg for at købe julegaverne i god tid, da der er mange andre ting, du skal nå de sidste dage inden juleaften. Som udgangspunkt kan du skrive på din liste, at du skal købe en gave til hver person i din familie og til dine nærmeste venner. I Danmark aftaler vi ofte med hinanden, hvem vi skal give gave til. Derfor får man ofte også en gave igen fra de personer, som man selv giver til. I alle familier er der forskellige traditioner for hvem man giver til og hvor meget man giver for.

Lillejuleaften

Lillejuleaftensdag er den dag, hvor mange danskere klarer de sidste forberedelser, inden det bliver juleaften. Hvis du mangler at købe en julegave, er det virkelig sidste chance nu, skynd dig at få det klaret. Før i tiden var det almindeligt at der ikke var nogle butikker der havde åbent juleaften, men der er blevet indført en lov der gør, at det er muligt for butikkerne at have åben når de vil. Derfor er det nu muligt at handle de sidste småting ind den 24. Og så er det ellers tid til at få juletræet bragt hjem, det er selvfølgelig ikke alle der henter deres træ den 23., nogle gør det før, mens andre vælger at vente til den 23. december. Alle familier har hver deres tradition med juletræshentning. Jens Frederik tager ud i skoven med sin familie, og de fælder selv deres juletræ, mens andre køber deres træ ved købmanden. Når man har bragt sit træ hjem, skal det ind i stuen (ja du hørte rigtigt, IND i stuen). Her skal det på en fod, så det selv kan stå - men husk at lægge et juletræstæppe under, så nålene ikke drysser på gulvet.

Nu skal træet pyntes. For nogle danskere er det vigtigt at pynte træet på en stilfuld måde, hvor der er system i, hvilket pynt der bruges, og hvor på træet, det hænger. For langt de fleste danskere handler det mere om hyggen ved at pynte træet og om de minder, som hvert stykke pynt frembringer. Dette er skolelæreren Bitten helt enig i. Andre mennesker vil sjældent synes, at hendes pyntede træ er specielt flot, men for hende er det helt, som det skal være. Det skal pyntes med pynt, som hun har arvet fra familiemedlemmer, og med pynt, som hendes børn lavede til hende, da de var helt små. For hende er sådan et juletræ et perfekt træ. Lysene er det vigtigt at få på træet, ofte både elektriske og levende. Dog er det vigtigste stykke pynt stjernen, som skal sidde i træets top. Når du har dit færdigpyntede juletræ, lægges julegaverne under træet, og til sidst vil der være gaver hele vejen rundt. Nu er det bare at vente på det bliver den 24. december, og dermed juleaftensdag.

Forberedelsen til den store dag - juleaften

Nu er det endelig blevet den store dag, juleaftensdag, så nu skal du ikke vente længe inden det bliver aften, hvor du rigtig skal fejre julen. Selvom der ikke er lang tid til, at det bliver aften, er dette en rigtig svær tid for mange danske børn. De kan slet ikke vente, til de langt om længe får lov at åbne de mange julegaver.

Hvis du fejrer julen hjemme hos dig selv, kan du dog ikke sætte dig til at slappe af, inden det bliver aften. Du skal nemlig have den store julemiddag klar, og den kan du godt forvente at skulle bruge mange timer på. Derudover skal du også dække et fint bord, og dette kan gøres på mange måder, men det er meget almindeligt, at de dominerende farver på bordet er rød og grøn. Nogle pynter op med julekugler (DK67, DK68, DK69), mens andre har et mere traditionelt bord med servietter, stearinlys og måske en hjemmelavet juledekoration. Der findes ikke en egentlig guide til, hvordan du skal forberede julemaden, fordi der i hver familie er traditioner for forskellige former for mad, men hvis du ønsker at gøre som bedstemor Karen, skal du stege en and og lave både almindelige og brunede kartofler. Dertil hører der både rødkål, grønlangkål, waldorfsalat og

franske kartofler. Desserten er der derimod nogenlunde enighed om blandt den danske befolkning, det skal nemlig være risalamande.

Eftermiddagen tilbringes af mange kristne danskere i kirken, hvor der bliver holdt en julegudstjeneste, hvor der er stor fokus på julen. Også mange danskere, som ikke plejer at gå i kirke i løbet af året, vælger at tage til gudstjeneste på denne særlige dag. Dette gælder f.eks. for Bitten, som ofte har været i kirke juleaftensdag, fordi det for hende er en hyggelig måde at fejre julen på, nemlig ved at synge de mange julesalmer. For Jens Frederik er det også hyggeligt at tage til gudstjeneste, men han gør det også, fordi han derved kan fejre Jesu fødsel sammen med en masse andre mennesker.

Når du kommer hjem fra kirken er det snart tid til at spise ved bordet, som du har dækket så fint. Her skal du spise al den dejlige mad, som du har forberedt i løbet af dagen, og når du kommer til desserten er det vigtigt, at du kender en sjov tradition, som knytter sig dertil. Man putter en eller flere smuttede mandler i risalamanden samt en hel del hakkede mandler, og så gælder det om at være den person, som finder den hele mandel. Hvis man finder den, er man nemlig vinderen af en ekstra gave, som kaldes en mandelgave. Danskere spiser ofte meget af denne dessert, fordi de ønsker at finde mandlen og derved få gaven.

Når du er færdig med at spise den store julemiddag er du sandsynligvis godt mæt, og derfor har du helt sikkert lyst til at røre dig lidt. Måden hvorpå du får dig rørt er, at du skal tage din familie, eller hvem du holder jul med, som regel vil dette være med din nærmeste familie, men der er nogle som holder det sammen med deres venner, da de ikke har noget familie, i hånden, og så skal I sammen danne en rundkreds rundt om juletræet. Nu skal I bevæge jer stille rundt om træet i samme retning, og mens I gør dette, skal I synge forskellige julesange. I nogle familier er der tradition for at synge gamle julesalmer om Jesu fødsel fra salmebogen (DK76), mens der i andre familier bliver sunget nyere sange om nisser og julemænd. I langt de fleste familier synger man dog lidt af hvert, og du skal regne med at synge omkring fem forskellige sange. Efter at I har sunget det ønskede antal sange, er det tid til at åbne gaverne, som stadig ligger under træet. Igen kan du gribe dette an på forskellige måder, der er nemlig forskellige traditioner fra familie til familie. I nogle familier tager man én gave af gang, og på denne måde har man mulighed for at se, hvad hinanden får. Der er dog også nogle familier, hvor der tages flere gaver af gangen. Gaverne højdepunktet for langt de fleste børn og de har ikke på samme måde lyst til at synge en ekstra sang rund om juletræet, hvor forældrene og de lidt ældre har mere tålmodighed, og gerne vil synge en ekstra eller to julesange rundt om juletræet. Nogle familier får også besøg af julemanden, der har nogle enkelte julegaver med til børnene.

Dagene efter juleaften

Dagene efter juleaften vælger mange danskere at tilbringe sammen med venner og familie. Hvis du også vælger at det, skal du forberede dig på at spise julemad endnu en gang, og ellers skal du bare hygge dig sammen med dem, som du holder af. Disse dage er mere afslappende efter det store ræs, der har været op til juleaften. Børnene sætter stor pris på at vise deres nye ting frem og l e g e

med dem. De voksne snakker sammen, og man hygger sig, der er en ganske stille og rolig atmosfære. Det er i disse dage, du kan få spist det sidste konfekt og de sidste småkager - hvis der er nogle tilbage.

Håndbold

Af Ditte, Lene og Maria (Tørring Gymnasium)

Præsentation

Håndbold er en af de mest udbredte sportsgrene i Danmark. Det er interessant da håndbold blev opfundet af danske Holger Nielsen. Han var som den første der kom med et regelsæt for spillet i 1906. Vi er tre piger der selv har prøvet kræfter med håndbolden. Vi har derfor observeret forskellige aldersgrupper og køn i "KFUM" i Give og "Hærvejens HK" i Nørre Snede.

Regler under en kamp

Under en håndboldkamp er der mange regler, der skal tages stilling til. Håndboldbanen er et rektangel, der er 40 meter langt og 20 meter bredt og består af en spilleplads og to målfelter. Rektanglets lange sider kaldes for "sidelinjer", mens de korte sider uden for målrammen kaldes "baglinjer", og inden for målrammen, "mållinjen".

Håndboldspillet er bygget op sådan, at der er to hold med hver syv spillere på banen, en målmand og 6 spillere som kaldes for markspillere. I spillet skiftes holdene mellem at være i forsvar og i angreb. Der indgår én bold, der flyttes med afleveringer ved kast mellem spillerne. Der scores mål ved at bolden kastes forbi målmanden ind over målstregen i modspillernes mål. Det hold, som scorer flest mål, vinder.

Indkast – Foretages der hvor bolden er røget ud af banen, enten ved baglinjen eller sidelinjen. Spilleren, som foretager indkastet, skal have foden på linjen. Herefter må bolden kastes ind til en medspiller, og kampen fortsætter.

Målkast – Målmanden skal kaste bolden fra målfeltet ud til en medspiller.

Straffekast – Hvis der bliver dømt straffekast til et hold, bliver en spiller blandt holdet valgt. Spilleren skal stå bag straffekastlinjen og prøve at ramme målet. Ingen af de andre spillere må parere eller blande sig, bortset fra målmanden, når der foretages et straffekast. Spilleren skal hele tiden have kontakt med gulvet under kastet og man må ikke overtræde straffekastlinjen.

Frikast – Frikast foretages for at genoptage spillet efter en afbrydelse. Et frikast tages i princippet, hvor regelbruddet opstod, og normalt foretages et frikast også uden fløjt fra dommeren.

Håndboldkampens varighed og regler afhænger af alder og niveau. Jo yngre du er, jo kortere er kampen. For seniorer varer en kamp 2 x 30 min. Da det er håndbold må håndbolden ikke berøres med fødderne. Sker det ubevidst, dømmes der frikast til modsatte hold, og sker det bevidst,

dømmes der også frikast, og spilleren bliver udvist. Dog må målmanden godt berøre bolden med fødderne i målcirklen.

En spiller må ikke løbe mere end 3 skridt med bolden i hånden, før han enten stopper op, kaster bolden eller dribler. Løber spilleren videre med bolden i hånden, dømmes der 'skridt' og dermed frikast til det modsatte hold.

Hvis bolden kastes ud over banens sidelinjer, får det hold, som ikke rørte bolden sidst, "indkast." Der dømmes også indkast, hvis det forsvarende hold kaster bolden over egen baglinje, men ikke hvis det er målmanden, som sidst har rørt bolden.

Målene på banen er omgivet af en målcirkel, og det er kun målmanden, som må befinde sig inden for den. Hvis en angrebsspillet træder ind i målcirklen med bolden i hånden, dømmes der målkast. På samme måde må en forsvarsspiller heller ikke stå i feltet og "dække op". At dække op vil sige at en forsvarsspiller skal stå i vejen for en angrebsspiller, så vedkommende har sværere ved at score mål. Der er højt tempo i håndbold og et angreb må ikke vare mere end ca. 1 minut, før man har forsøgt at score et mål. Derfor skal man hele tiden forsøge at komme til at score ved at kaste bolden i mål, og det forsvarende hold skal forhindre dette ved at forhindre eller blokere skud. Det foregår ofte ved at tackle den spiller der har bolden – og det er tilladt hvis det ikke er for voldsomt. Det er dommerens vurdering hvornår der er gået for lang tid uden det angribende hold forsøger at score, eller hvis en tackling bliver for voldsom. Dommerens ord er lov, men der bliver tit råbt efter dommeren både af spillerne på banen og af tilskuerne, når de er utilfredse med en kendelse.

Det forsvarende hold står rundt om halvcirklen foran målet og at det angribende hold spiller bolden rundt nogle meter væk fra dem. På banen kan spillerne have forskellige positioner, og disse bliver kaldt fløj, back, playmaker og streg. Fløjen er tit de mindste spillere og skal lære at hoppe langt ind i målfeltet for at kunne skyde bedst muligt. Stregen er tit tung og stærk og skal kunne skaffe sig plads blandt forsvarsspillerne. Det er en stor fordel at være høj i håndbold især for backsene som hopper op over forsvaret og skyder – men man skal også gerne være stærk, og professionelle mandlige håndboldspillere er tit muskelbundter på omkring 100 kilo. Det er en stor fordel at være venstrehåndet når man er højre back og højrehåndet når man er venstre back. Får samme spiller tre udvisninger i samme kamp, skal han have "rødt kort". Det betyder, at spilleren ikke må spille mere, men han kan stadig erstattes af en holdkammerat. For mindre regelbrud gives desuden "gult kort" - tre gule kort resulterer i en udvisning på to minutter. Ved særligt aggressivt spil kan en spiller blive "diskvalificeret" (direkte rødt kort), men kan erstattes af en anden spiller efter 2 min.

Dommerens/dommerbordets indflydelse

Under en kamp er dommerens ord lov. Hvor mange dommere, der er, afhænger af, hvilket niveau der spilles på. Er niveauet højt, vil der som regel være to dommere. I amatør håndbold er der kun behov for en dommer.

Vi har talt med 19-årige Tina fra Give KFUM, som fortalte os lidt om dommerens indflydelse på kampe. Hun fortalte bl.a., at efter deres seneste kamp mod "ØHK Hedensted", var holdet meget forarget over dommerens indflydelse på kampens endelige resultat. Dommeren kom fra Hedenstedområdet, og derfor havde han "holdt med" det modsatte hold. Indirekte. Dommerens kendelser var til fordel for det modsatte hold.

"Men vi vandt dog, på trods af en elendig dommer, men det var kun på grund af at vi var meget bedre end de andre". (Tina, 19 år)

Det er ikke kun dommeren, som har noget at sige under en kamp. Dommerbordet, hvor der sidder 2 personer, som er tidtagere og sekretærer, skal holde øje med det der sker uden for selve banen. De skal være opmærksomme på, at spillerne bliver skiftet rigtigt ud under kampen. Der må aldrig være en ekstra spiller på banen, og den, der bliver skiftet ud, skal være helt ude fra banen, før en ny spiller må skiftes ind.

Sponsor og klub

Klubber og forskellige hold bliver oftest sponsoreret af en virksomhed. Virksomhedens logo sidder som regel på ryggen, brystet eller ærmet af T-shirtens (se DK250 a,b), spillerne spiller i. Firmaet, som sponsorerer klubben eller holdet, betaler for spillertøjet. På denne måde får de forskellige virksomheder også reklameret for deres firma.

Give KFUM idrætsforbund er én af to håndboldklubber, som findes i den lille by Give. Hos Give KFUM spilles der amatørhåndbold i alle aldre fra yngre børn på 10 år og helt op til de ældre 50-60 årige. KFUM står for Kristelig Forening for Unge Mænd, dog deltager både mænd og kvinder i foreningen. Navnet skyldes at der i gamle dage var to forskellige bevægelser: KFUM og KFUK (Kristelig Forening for Unge Kvinder), men disse to blev forenet til én bevægelse og fik fællesbetegnelsen KFUM.

KFUM er en børne- og ungdomsbevægelse i Danmark, som ikke kun beskæftiger sig med sport, men der findes mange andre specialforbund under KFUM, bl.a. KFUM-spejderne og KFUM's sociale arbejde. Det oprindelige KFUM beskæftigede sig med almindeligt forenings- og klubarbejde. KFUM er en del af en verdensomspændende bevægelse. Over hele verden findes der foreninger med samme navn og formål KFUM (på engelsk YMCA) og KFUK (YWCA). Men i Give KFUM drejer det sig udelukkende om håndbold, og i Danmark er KFUM-klubber tit håndboldklubber. Foreningen står for planlægning af træningen, dvs. hvornår de forskellige aldres grupper skal træne, og hvilken træner som bliver tildelt hver aldersgruppe. Her planlægges også sociale arrangementer, så som fælles ture til en stor håndboldkamp, stævner som medlemmerne i foreningen kan deltage i og meget mere. I foreningen er der en bestyrelse som holder styr på alt dette. Alle trænere og selve bestyrelsen er frivillige, så de får ikke løn for deres foreningsarbejde. I foreningen er det muligt at købe klubbetøj (se DK243), som alle medlemmer kan købe og som viser, at de er en del af foreningen.

Træneren, Connie, fra foreningen fortæller, at hun går meget op i håndbold, og hun har da også været tidligere spiller, men at hun pga. en skade i knæet ikke kan spille mere – knæskader er meget udbredte blandt håndboldspillere. Derfor træner hun nu serie 2 damerne sammen med hendes medtræner Finn.

”Det er dejligt at træne og se damerne spille, på den måde føler jeg at jeg kan yde noget, selvom jeg ikke er på banen”. (Connie, 48 år)

Connie har været træner i foreningen i 3 år, og har ikke planer om at stoppe foreløbig.

Kampen

Alle kampe starter med, at dommeren fløjter kampen i gang. Inden da vælges to spillere, som skal mødes på midten, hvor der bliver trukket lod om, hvilket af holdene, der skal starte med bolden. Vi var ude at se en håndboldkamp i forbindelse med indsamlingen af materiale til denne samling. Kampen blev spillet i hallen i Hedensted mellem holdene Give KFUM og ØHK Hedensted. Allerede da spillet blev fløjtet i gang, var der stor intensitet på banen, og der gik ikke mere end 1 minut, før det første mål blev scoret af en spiller fra Give. Efter dette, gik der ikke lang tid mellem målene. Under kampen lagde vi specielt mærke til, at den person, der havde scoret, næsten altid var den første der var tilbage i sit eget forsvar. Da vi bagefter spurgte den 19-årige spiller Tina fra Give KFUM, hvordan dette kunne være, sagde hun, at hun ikke lægger mærke til sådan noget under kampen. *”Men jeg vil gætte på, at gejsten er så høj ved den spiller der har scoret, at hun har mere energi til at løbe hurtigere tilbage end de andre. Man er jo lidt overlegen, når man har scoret”.* (Tina, 19 år)

Under kampen blev der revet i trøjer og skubbet meget, som der normalt bliver i kampe. Der blev dømt ”straffe” til ØHK Hedensted omkring 5 gange, hvor Give KFUM måtte nøjes med et enkelt straffekast. Som tidligere nævnt, mente holdet fra Give, at der blev dømt til fordel for de andre, og at de havde fortjent at få mange flere straffekast. Det var måske heller ikke helt fair for holdet, at dommeren kom fra Hedensted. Vi snakkede med målmanden fra Give KFUM omkring dette.

”Det er godt, at jeg er så god til at redde et straffekast!” Sagde 25-årige Janni grinende. *”Ej, jeg havde en god dag i dag, men vi plejer nu også at være ret gode”.* (Jannie, 25 år)

I slutningen af kampen, stod målscoren på 19-13 til Give KFUM. Holdet sluttede af med at danne en tæt rundkreds, hvor alle deltog, inklusiv træneren. De råbte alle sammen i kor: *”Hvem var det der vandt i dag, det var dem fra Give af. Hey, hey, hey. Vi har nakket dem!”* Janni fortalte os bagefter, at hvis de havde spillet to gange imod det samme hold og vundet begge gange, råber de i stedet: *”Vi har nakket dem, igen!”*. Efter kampen giver alle spillerne hinanden hånden og siger *”tak for kampen”*. Dette gøres for at vise respekt og minde hinanden om at det endnu engang blot er en håndboldkamp.

Børnehave i Danmark

Af Isabella, Marianne, Vicki og Mette (Tørring Gymnasium)

Når man træder ind i børnehaven i Rask Mølle, bliver man mødt af en stor børneflokk og masser af larm. Man er ikke et sekund i tvivl om, at dette er et sted fyldt med glæde, nysgerrighed og leg. Allerede når man træder ind af døren, fornemmer man, at det er et sted, hvor der hele tiden er "gang i den". Der ligger legetøj overalt, på gulvene, på bordene og sågar på badeværelset. Man fornemmer med det samme, at dette er et sted hvor børnene har det godt og føler sig hjemme.

Hvad er en børnehave?

En børnehave kan både opfattes som en institution og som et barns andet hjem. Børnehaven er et tilbud der er åbent for alle, dog mod betaling, og den har åbent alle hverdage mellem kl. 6.15 og 16.45. I Danmark starter man i børnehave, når man er 3 år gammel og går der, indtil man er 5-6 år og starter i skole. Børnehaven i Rask Mølle er delt op i to grupper efter alder. I den yngste afdeling "Delfinerne" er børnene 3-4 år, og i den ældste afdeling "Blæksprutterne", som vi har besøgt, er de 5-6 år.

Børnene bliver afleveret om morgenen og bruger hele dagen i børnehaven. Derfor bliver det et sted, der har stor betydning for barnet og dets udvikling. Det er i børnehaven barnet får sine første venner og får et forhold til andre mennesker end deres tætteste familie.

Når børnene afleveres om morgenen bliver de modtaget af en af børnehavens pædagoger. I børnehaven er det pædagogerne der bestemmer, ligesom far og mor gør derhjemme. Pædagogerne bliver dermed også en rollemodel for børnene, og de skal fx passe på med deres sprogbrug, da børnene spejler sig i pædagogerne, såvel som de spejler sig i deres forældre. I og med at børnene bruger så meget tid i børnehaven, tager pædagogerne også del i opdragelsen af dem. Pædagogerne og forældrene har derfor en tæt kontakt, for i fællesskab at tage hånd om eventuelle problemer, som barnet kunne have i hjemmet eller børnehaven. Fordi barnet tilbringer så mange timer af dets dag i børnehaven, kan man som sagt opfatte børnehaven som barnets andet hjem. Derfor er det også vigtigt, at forældrene har et godt forhold til pædagogerne, da de skal føle sig trygge ved at kunne overlade deres barn til dem. Forældrene ønsker at pædagogerne har de samme værdier og holdninger som dem selv og at pædagogerne skaber nogle gode og trygge rammer for børnene.

Børnehavens betydning for forældrene

Det spiller en stor rolle for forældrene og deres hverdag, at de kan aflevere deres børn i børnehaven, mens de er på arbejde. I Danmark er det normen, at begge forældre arbejder, og ofte har de en meget travl hverdag. De har derfor ikke mulighed for at passe børnene selv og må følgelig betale for at få deres barn passet.

Det betyder også meget for forældrene, at børnehaven har fleksible åbningstider, og at forældrene derfor kan aflevere og hente deres børn, når det passer med arbejdet. Der kan være nogle økonomiske overvejelser forbundet med det at sende sit barn i børnehaven. Det er dyrt for nogle forældre, især hvis de har flere børn i institution. Men for de fleste spiller økonomien ikke nogen rolle, da de mener, at børnene ikke ville kunne få den samme udvikling og de samme sociale kompetencer, hvis de blev passet hjemme. Så det er ikke kun af praktiske årsager, at man sender sine børn i børnehaven, men også for, at børnene bliver stimuleret og udfordret og lærer at fungere i sociale sammenhænge.

En dag hos "Blæksprutterne"

Dagen hos Blæksprutterne starter kl. 6, hvor den første pædagog møder ind på arbejde og gør klar til de første børn, som bliver afleveret kl. 6.15. Pædagogen sætter morgenmad frem og tager imod de morgenfriske børn.

I forhold til maden i børnehaven er der meget stramme regler, bestemt af bestyrelsen. Pædagogerne må fx ikke stille sukker frem til morgenmadsen eller servere saftvand om eftermiddagen. Denne "nul sukker" politik skal forældrene også overholde, når de fx sender godter med deres børn til uddeling, når de har fødselsdag.

Indimellem sker det, at børnene bliver kede af det, når deres forældre afleverer dem og forlader dem i børnehaven. Her er det pædagogens opgave at trøste barnet og få det til at føle sig trygt. De første par timer i børnehaven går med fri leg og hygge, mens andre børn og pædagoger ankommer.

Mere end bare en leg at gå i børnehaven

Børnehaven er ikke kun "fri leg" for børnene, hver dag er der også planlagte aktiviteter, de skal deltage i, eller opgaver, de skal løse. Formiddagen bliver brugt til at arbejde med forskellige temaer ud fra de læreplaner, som pædagogerne har (se genstand DK350). I den uge, vi besøgte børnehaven, var temaet "natur", og børnehaven var derfor fyldt med hjemmelavede halmballer (se genstand DK344), æbletryk (se genstand DK331) og halskæder med hjemmelavede perler af ler. I løbet af ugen foregik også andre aktiviteter som fx bål på legepladsen og leg med de hjemmelavede halmballer i sandkassen. Det er vidt forskellige temaer, der bliver sat fokus på, og ugen efter vores besøg skulle det handle om te-selskab for pigerne og bondegårdsbesøg for drengene.

Udover læreplansarbejdet skal børnene også igennem nogle tests, så pædagogerne kan holde øje med, hvordan børnene udvikler sig. I Danmark er der nogle bestemte forventninger til, hvad børnene kan, når de starter i skole, fx skal de kunne alfabetet og have et vist ordforråd.

Nogle forældre ser det som en negativ ting, at der er så meget, som er bestemt oppefra, som børnene skal kunne, inden de begynder i skole. Dette giver pædagogerne mindre frie rammer til selv at sætte dagsordenen. Andre ser det også som et minus, at der i børnehaven bliver flere og flere børn per pædagog, hvilket gør det svært for pædagogerne at tilgodese alle børnene og deres individuelle behov. De forskellige kommuner i Danmark fastsætter både den økonomiske og til dels den indholdsmæssige ramme for personalet i børnehaven.

Fællessang og madpakker

Efter at have lavet halmballer og æbletryk samles børnene og pædagogerne i fællesrummet i børnehaven for at synge forskellige sange omkring natur og landbrug. (se genstand DK349)

Under fællessangen begynder børnene at blive en smule urolige og kan ikke længere koncentrere sig. Pædagogerne fortæller, at dette er meget naturligt, da det efter fællessangen er tid til madpakker. I denne børnehave er der en såkaldt "madpakkeordning", som betyder, at børnene medbringer deres frokost hjemmefra. I Danmark er det forskelligt fra børnehave til børnehave, om der er en ordning som denne. Andre steder bliver der hver dag serveret mad i børnehaven til alle børn. Hvis man skal have den ordning, hvor maden bliver serveret i børnehaven, betyder det en ekstra betaling fra forældrene, og derfor er der i de fleste børnehaver i Danmark en "madpakkeordning" som her i Rask Mølle.

Til frokost i børnehaven er børnene selv med til at dække bordet som en del af deres opdragelse.

På legepladsen

Efter maden og den fælles oprydning bliver alle børnene, uanset vejr, sendt udenfor på legepladsen for at lege. Her bestemmer børnene selv, hvad de vil foretage sig og der er masser af aktiviteter at gå i gang med. Børnehavens legeplads rummer nemlig både fodboldbane, gyngestativ, sandkasse, klatrestativ og meget mere. Pædagogerne er også med udenfor, de går ikke bare rundt og holder øje med børnene, de deltager også i de lege, der foregår. Nogle gange arrangerer pædagogerne også lege på legepladsen, som børnene kan vælge at deltage i. Under vores besøg arrangerede en pædagog legene "Banke, banke bøf" og "Alle mine kyllinger kom hjem", som er lege, der tit bliver leget i børnehaven. Børnene var ellevilde efter at være med, og vi fik også lov til at deltage i legen.

Når børnene har været ude i et par timer om eftermiddagen, må de igen selv bestemme, hvad de vil lave. Nogle vælger at gå indenfor og lege igen. Her laver de ofte stregtegninger, (se genstand DK338), puslespil eller leger med racerbiler (se genstand DK334). Mange af børnene kan godt lide at lave perleplader (genstand DK340), som de kan stryge og bagefter tage med hjem.

En dreng fortæller, at det bedste ved børnehaven er, at der er mange, man kan lege sammen med, og, at der er meget legetøj at lege med. Han fortæller også, at der er flere regler i børnehaven end hjemme, fx skal de rydde op efter sig selv.

Fællesskab i børnehaven

Det er forskelligt, hvornår børnene bliver hentet, dog sker den største afhentning omkring kl.

15.30. Nogle dage tager børnene også med hinanden hjem, efter de har været i børnehaven, og så leger de videre sammen, indtil det er tid til aftensmad. De venner, børnene får i børnehaven, er altså ikke kun nogen, de er sammen med i børnehaven; fx inviterer børnene hinanden hjem til fødselsdage. Der bliver lagt stor vægt på fællesskab og på, at alle kan lege med alle i børnehaven. Et af de redskaber, pædagogerne har for at sikre fællesskabet, er kampagnen "Fri for mobberi", og i den forbindelse har de modtaget en masse bamser. Børnene kan bruge bamserne til at snakke med om deres følelser, hvis de føler, at de er blevet mobbet.

Når børnene er blevet hentet, rydder pædagogerne op og lukker børnehaven ned for denne dag. Dagen efter åbner en ny pædagog børnehaven, og er igen klar til at tage imod børnene, som er spændte på en ny dag.

Efterskole

Af Michelle, Laura, Trine og Julie L.

Valg af felt

Vi har i en gruppe på fire valgt emnet "efterskole". Vi synes, det er typisk dansk og meget spændende at arbejde med, fordi det er en anderledes måde at gå i skole på, da man også bor på skolen. Vi har lært, hvad vi finder normalt i vores eget land, måske ikke findes i andre lande, og det gør efterskoler nemlig ikke. Derfor er efterskolen et relevant emne, når vi snakker enten danskhed eller om Danmark. Når danskere skal tænke på, hvad der er typisk dansk, bliver man pludseligt sat på prøve, da de ting vi normalt lever med i hverdagen, blot er ting, vi tager for givet. Enhver dansker tænker på udtrykket "rødgrød med fløde", kartofler og Dannebrog, som er vores flag, mens de færreste tænker på helt basale ting i det danske samfund som fritidsaktiviteter, skole og andre institutioner. Vi har valgt at skrive om efterskole, fordi vi finder det meget dansk.

Efterskole, hvad er det?

Efterskole er en dansk skoleform for 14-17-årige. Denne måde at gå i skole på må man selv betale, den er ikke finansieret gennem vores skat, hvilket den almindelige skolegang er. Man får dog et vist beløb i elevstøtte af staten, og jo større indkomst dine forældre har, jo lavere er den elevstøtte du kan få til at betale skolegangen. Det er derfor ikke alle, der har mulighed for at tage på efterskole, hvis ikke deres forældre har råd til at betale af den ene eller den anden årsag. Man vælger efterskole ud fra sine interesser, og det kan være alt fra sport til musik, drama og kunst. Det afhænger derfor af, hvad du kan lide at lave. En efterskole er en rigtig skole som en del i det danske skolesystem fra 8. til 10. Klasse, hvor man også tager en afgangseksamen. På en efterskole har man også de normale fag, som man har på en almindelig skole for, men man har også de fag man interesserer sig for. Dog er det ikke nødvendigt, at man skal til eksamen i disse fag.

Værelset - ens eget

Værelset er noget særligt, og man kan dekorere det næsten, som man har lyst til. Man har normalt en sektion, hvor man har en seng, et skrivebord og et skab, som er ens eget. Dette kan man pynte op, lige som man har lyst til. Det kan være, at man har nogle billeder, plakater, breve eller lignende, som man har valgt at hænge op for at gøre det hyggeligere eller for at mindes stunder med venner, veninder og familie. Dette så vi hos pigerne, og der var gjort rigtig meget ud af udsmykningen.

Generelt var der ikke noget udsmykning på drengenes værelser. Væggene var blanke, og kun på et enkelt værelse hang der en plakate af en berømt fodboldspiller. Det var sjovt at se denne forskel, da det giver os et billede af, at piger går mere op i, hvordan deres værelse er indrettet. (se genstande fra DK 361 - 380)

Her er et par billeder taget på nogle af værelserne. Her ses det personlige præg som eleverne sætter på det værelse de bor på.

Hvordan bor man på en efterskole?

Efterskoleelever bor fra to til otte personer sammen på værelser. Det er forskelligt fra efterskole til efterskole, hvor store værelserne er. Det kan være, man mener, at det gavner eleverne, hvis de bor to sammen, så de har mulighed for at knytte sig til hinanden. Det er vigtigt at eleverne knytter sig til hinanden, da de ikke har deres familie og venner med hjemmefra, så derfor skal de skabe deres eget fællesskab på efterskolen. Dette fungerer naturligvis bedst, hvis kemien er god. Er den ikke god, så er det ikke rart at bo med blot en person. Bor der flere personer på et værelse, så er

man næsten sikker på, at man kan med én af de andre elever, men på denne måde, så bliver man ikke knyttet til én på samme måde.

Her ses to billeder af værelserne.

Undervisning

Undervisningen på en efterskole fungerer både med fysisk aktive lektioner og faglige lektioner. I løbet af en dag undervises eleverne i dansk, tysk, matematik, engelsk, historie, samfundsfag, biologi og geografi. Ud over disse faglige lektioner undervises eleverne i sport alt efter hvilken linje, man har meldt sig på. Sportsgrenene kan for eksempel være håndbold, fodbold, badminton, golf, gymnastik, volleyball osv. På andre efterskoler er det for eksempel kunst, drama, ridning, efterskoler med hjælp til ordblinde og andre specielle behov, som er i fokus. På grund af al denne motion og læring i hverdagen på Vesterlund, har eleverne meget at se til, og derfor er der indført en "stille-tid" hver dag, hvor eleverne skal sidde på deres værelser og læse de lektier, de har for. Eleverne synes, det er en god idé med stille-tiden, da det er lettere at være seriøs med sine lektier, når hele skolen læser på samme tid. Hvis eleverne ikke får færdiggjort deres lektier i løbet af deres stille-tid, har de mulighed for at få hjælp af en lærer, da lærerne tit holder "lektie-timer" om aftenen til gavn for eleverne.

Spisning

Når eleverne skal spise, får de mad i skolens spisesal. I hverdagen får de morgenmad fra klokken 06:55 til 07:15, og mens de spiser, gives der informationer om, hvad der skal ske i løbet af dagen. Eleverne får varm mad til frokost klokken 12:00 og aftensmad klokken 17:45 til 18:15. Eleverne sidder 6-8 personer ved samme bord og rokerer til en ny plads hver uge. Når alle har haft forskellige pladser ved et bord, skifter hele gruppen bord til et andet og sådan fortsætter det resten af året. De rokerer så eleverne skiftes til at sidde tættest på maden. Lærerne synes, det er vigtigt, at eleverne dukker op til disse måltider. Det er vigtigt, da skolen går ind for sundhed og fællesskab. Hvis eleverne ikke dukker op, har lærerne derfor indført en form for straf til de elever, der ikke dukker op til de bestemte måltider. Eleverne bliver derfor

“ydmyget” på en sjov måde for hele skolen, så de forhåbentligt ikke kommer for sent igen. For eksempel skal eleven, der er kommet for sent, synge foran hele skolen. Om aftenen serveres der aftenkaffe, som ofte består af kage, brød med pålæg og te eller kaffe. Til alle disse måltider hjælper eleverne på skift med for eksempel at sætte maden på bordene, gøre rent og hjælpe til i køkkenet. Her ses et af bordene fra spisesalen på Vesterlund Efterskole, hvor det tydeliggøres, at der er blevet gjort rent.

Fritid

Når eleverne ikke får undervisning, bruger de deres fritid på at tilbringe tid sammen. De snakker, dyrker sport og så videre. En af Vesterlunds store prioritering er gymnastik, så derfor bruger alle meget tid på at være i skolens idrætshal. Her kan de tilbringe en masse timer sammen, hvor de hygger sig, samtidigt med de dyrker sport. En anden stor interesse, primært blandt drengene, er skateboards og longboards. Eleverne bruger disse boards til at stå/rulle på som leg, både indenfor og udenfor, men de må dog ikke gøre det indenfor, da det er forbudt. Udover disse aktiviteter har eleverne mulighed for at samles i skolens hyggelokke for at snakke, spille spil og lytte til musik. Eleverne elsker at hygge med lidt mad som for eksempel toast eller popcorn. Dette er en god måde at samles på, som gør, at der bliver et bedre fællesskab.

Her er et af de såkaldte ”Longboard” som eleverne bruger i deres fritid på efterskolen.

Hvad får i jeres fritid til at gå med?

Vi bruger meget af vores tid på at stå på Longboard.

Hvorfor gør I det?

Fordi det er godt tidsfordriv og samtidig en anden form for sport, hvor vi får brugt vores krop på en anderledes måde.

Står i både på Longboard indenfor og udenfor?

Ja, men vi må ikke stå på det indenfor, så nogle gange får vi skældt ud, hvis vi bliver "bustet" af lærerne.

Pligter

Når man bor på skolen, er der naturligvis også pligter, som skal overholdes. Der skal for eksempel gøres rent på værelserne, hvilket bliver gjort grundigt hver tirsdag og fredag, og desuden skal der være pænt på værelserne hver morgen, før eleverne går til morgenmad.

Eleverne har også rengøringspligter andre steder end på deres egne værelser, på skift skal skolens klasseværelser gøres rene, og ligeledes skolens kantine efter hvert måltid.

Dette hjælper eleverne til at blive mere selvstændige og rustet til fremtiden, når de skal "stå på egne ben".

Hvad er jeres morgenrutine?

Morgenmad fra klokken 6.55, og så spiser vi i 20 minutter. Værelserne skal se pæne ud, derfor skal de gøres rent hver morgen i 30 min. Dog er der kun grundig rengøring hver tirsdag og fredag.

Hvad for i ud af den kollektive rengøring?

Vi lærer at samarbejde, fordi vi skal dele opgaverne op, så vi kan nå det hele. Vi lærer også at blive selvstændige og tage ansvar, så vi selv kan rydde op i vores lejlighed, når vi engang skal flytte hjemmefra.

Værelsets betydning

En efterskole er et sted, hvor fællesskab opstår, mens eleverne modnes og lærer at blive selvstændige. I interviews med eleverne og gennem observationer har vi indsamlet viden fra eleverne, der har fortalt os, hvordan de oplever efterskolelivet, fællesskabet samt privatlivet på efterskolen. Eleverne mener, at værelserne spiller en stor rolle, da det er her, de har sat deres personlige præg. Alle værelser er forskellige og meget personlige med billeder og plakater på væggene. Samtidig er værelset det sted, hvor eleven kan koble af fra det ellers så konstante fællesskab, og hvor de kan få sluppet af. Eleverne har givet udtryk for at værelset er en vigtig del på efterskolen, da de her får følelsen af at være hjemme.

Dette billede viser Vesterlund Efterskole set udefra.

Plejehjem i Danmark

Af Maria, Melissa, Tenna, Rikke og Maja (Tørring Gymnasium)

Et plejehjem også kaldet ældrecenter eller alderdomshjem er fælles betegnelser for institutioner, der tilbyder forskellig grad af pleje eller støtte til mennesker, især ældre, som ikke er i stand til at klare sig selv i eget hjem. Tanken er at beboerne på et plejehjem skal have en så naturlig dagligdag som muligt og det er plejernes opgave at hjælpe de enkelte beboere med det som de ikke selv er i stand til at klare. Den mest kendte form for plejehjem er den der minder om en institution på nogle områder. Her er der ansat plejere døgnet rundt til at tage sig af og hjælpe beboerne. Her er de ældre indlogeret på hver sit værelse, hvor de selv indretter efter deres eget ønske, så det minder om deres eget hjem så meget som muligt. Der er typisk en veltilrettelagt uge og dagsrytme. Andre former for plejehjem er ældreboliger, bofællesskaber og beskyttede boliger.

Der findes i Danmark både friplejehjem og kommunalt ejede plejehjem. Friplejehjemmet drives privat og det andet af kommunen.

Riis Friplejehjem

Riis Friplejehjem var en rigtig positiv oplevelse. Stemningen var rigtig god og både personale og beboer virkede meget tilfredse og glade. Plejehjemmet er rigtig hyggeligt og et dejligt sted at være. Huset består af to etager og fællesstuer rundt omkring. Fællesstuerne er samlingsstedet for morgenkaffen hver dag kl. 09.45. Her sidder plejere sammen med beboerne og hjælper med det der er nødvendigt. Efter morgenkaffen bliver der sunget fra Senior Sangbogen og efterfølgende bliver der lavet gymnastik til børnesangen "Op på tærne, ned i knæene" hvor man bevæger sin krop i forhold til hvad der synges. Både personale og beboere deltager i denne aktivitet også de som sad i kørestol eller på anden vis var handicappet. Det virker lidt til at være en fast rutine, men som beboerne også nyder og har det sjovt med.

Fællesskabet

Der virker til at være et rigtig godt fællesskab på plejehjemmet, både mellem beboere og personale og beboere imellem. I et interview med to mandlige beboere på plejehjemmet bliver der sagt, at det er ens egen skyld hvis man keder sig, fordi der er så mange aktiviteter og man kender hinanden godt. Begge mænd føler at de ikke kan få det bedre et andet sted, da alle her er så flinke og gode til at hjælpe. Man mangler ikke noget på Riis friplejehjem. Meget af tiden går med de mange fælles aktiviteter og bare snakke med de andre beboere i fællesstuerne og på værelserne. Udover mange af de fælles aktiviteter såsom, banko, dans, køreture, gåture mm. Bliver der hvert år arrangeret en ferie, en sommerhustur, hvilket beboerne nyder meget idet de kommer lidt væk og kan hygge sig sammen. En anden begivenhed beboerne også ser meget frem til er de 2-3 gange i

måneden hvor der kommer en frisør og klipper dem i plejehjemmets egen frisørsalon i kælderen. Tidsbestilling er nødvendig og mens man venter på det bliver ens tur, sidder man ude på gangen og læser i bøger (DK 466), blade og snakker med de andre. Damerne kan også få ordnet deres negle og det er især damerne der er vilde med dette koncept.

En af de to mandlige beboere på plejehjemmet fortæller at hvis bare man sætter sig ud på gangen kommer der nogle hen for at snakke. Beboerne opholder sig rigtig meget i fællesarealerne, hvilket gør at man kommer til at kende stort set alle. Dog er der også dem som ikke har lyst til at være en del af fællesskabet, men det er selvvalgt.

Spisning

Riis friplejehjem har deres eget køkken hvor plejehjemmets eget køkkenpersonale selv laver mad til beboerne. De får ikke noget mad udefra, altså er alt mad hjemme - og frisklavet. En af de ældre udtaler at det er rigtig godt mad der bliver serveret. Under spisningen sidder både personale og beboere sammen ved bordene. Personalet sidder der for at hjælpe de beboere der ikke kan spise selv, men de spiser også selv samtidigt. Spisetiderne er som følgende:

- *Morgen mad 7.30-8.00*
- *Formiddagskaffe 9.45*
- *Middagsmad 12.00*
- *Eftermiddagskaffe 14.45*
- *Aftensmad 18.00*
- *Aftenkaffe 20.00*

Spisetiderne er meget faste, hvilket betyder at beboerne har en fast dag rytme og ikke er tvivl om noget med hensyn til spisningen. Det betyder også at der ikke skabes forvirring og der hver dag er noget de skal, altså noget der giver deres dag rytme.

Hjem eller institution?

På trods af Riis Friplejehjems hjemlige hygge og stemning, føles det på nogle områder stadig som en institution. Selve beboernes værelser er meget hjemlige og der er intet institutionelt over dem, udover sengen og badeværelset. Sengen har hjælperedskaber som f.eks. hjul, kan sænkes op og ned via et håndtag som kan hjælpe beboere med at komme op af sengen. Ligesom sengen har hjælperedskaber, findes disse også på badeværelset. Ellers er værelset helt deres eget. De må selv indrette og bestemme hvad der er tilladt og ikke tilladt som f.eks. rygning. De to værelser er meget personlige og derfor vidt forskellige. Det ene værelse tilhører en ældre mand, som sidder i kørestol og ryger. Han nyder at det er hans værelse og derfor kan ryge derinde og må have sine

ting præcis hvor det passer ham bedst i forhold til hans handicap og person. Det andet værelse tilhører også en ældre mand. Han har gjort meget ud af nips ting, blomster og puder.

Ligheden på de to værelser er, at der begge steder hænger mange familiebilleder på væggen. Begge beboere synes Riis Friplejehjem føles som et hjem. Den eneste grund til det føles som en institution for en af de ældre, er de mange mennesker, men når man lukker døren til sit værelse er det ens eget hjem. Der bliver også sagt at det er rart at være et sted hvor der er nogen at snakke med, frem for at bo alene i et stort hus. En anden ting der gør plejehjemmet hjemligt er at det er tilladt at have dyr. Betingelsen for dette er dog, at man selv kan tage sig at dyret såsom ved luftning. I øjeblikket har ingen beboere dyr udover, der på gangen står bure med undulater. Nogle beboere har også deres egen urtehave. Beboerne oplever plejehjemmet mere som et hjem end institution, men det er samtidig også præget af rigtig mange institutionelle genstande, som personalet benytter.

Hygiejne er en meget vigtig ting på et plejehjem. Det ses f.eks. ved at personalet benytter engangsmasker, overtrækssko, gummihandsker og der er håndsæbe og desinfektion på alle toiletter og ved de fleste håndvaske. Alt dette er meget vigtig for ikke at smitte med bakterier. Beboernes finder plejehjemmet som et hjem og ikke en institution, men samtidig bliver der holdt kontrol med beboernes helbred og givet den nødvendige medicin.

Riis Friplejehjem er et hjem for beboerne. For personalet er det både et hjem og en arbejdsplads. Udadtil er det mere et hjem end en institution, men det er nødvendigt med en masse medicin, faste rutiner og sund mad for at de ældre har det så godt som muligt. Personalets uniformer minder om de der bliver båret på sygehuse og flere rum er fyldt med, bleer, handsker, medicin og sprøjter.

Det stille og rolige plejehjem i Give

På det kommunale plejehjem Kastaniehaven prøver de at gøre det lidt hyggeligt og hjemligt ved at pynte gangene med de møbler beboerne gerne ville have med på plejehjemmet, men ikke har plads til på deres eget værelse. Der er også pyntegenstande som puder og billeder på væggene. På nogle af billederne er beboerens familie på, dermed kan beboerne blive mindet om familien. Ellie, som er beboer på plejehjemmet, viste sit værelse, hvor der var rigtig mange billeder, fine broderede puder (DK 510) og rigtig mange dukker. Nogle af dukkerne har hun selv lavet i løbet af sit liv, både som ung og voksen. To af dukkerne hun har lavet forestiller Prinsesse Diana og Jacqueline Kennedy. Hun er selv meget stolt af at have lavet dukkerne og viser dem gerne frem. På værelset var der også planter, som skal hjælpe med at gøre det hele mere hyggeligt. Der var en meget rolig og stille stemning på plejehjemmet. Der var en mand, som sagde: "Ej, hvor er det dejligt at se nogle unge mennesker heromkring".

Beboerne lejer sig ind i en lejlighed på plejehjemmet. De skal selv betale for husleje, for maden der serveres, for at vaske og tørre tøj i tørrerummet og for rengøringsmidlerne, som skal bruges til rengøringen af deres værelser. Plejen er gratis for dem, da den er betalt gennem Skat (Skat er noget alle danskere betaler til staten, for at vores velfærdssamfund kan fungere). Med i plejen hører at beboerne får gjort rent på deres værelser hver 14. dag med, og hvis de ønsker mere rengøring end det, skal de selv betale for det.

Vibeke er en beboer, som har boet, på Kastaniehaven i 3-4 måneder. Da vi først mødte Vibeke, fik vi hurtigt et indblik i hvor svag og skrøbelig hun var. Men det var vi forberedte på, da personalet fortalte os at det oftest var de ældre, som slet ikke kunne klare sig selv, der fik en plads på plejehjemmet, hvorimod beboerne på friplejehjemmet lidt bedre kunne klare sig selv, så det er altså nemmere for en med bedre helbred at få en plads på et friplejehjem. Vibeke startede ud med at fortælle at hun var 92 år og døjede med mange problemer i hverdagen. Hun havde bl.a. svært ved at se, høre, tale (pga. tandprotese) og gå selv, og derfor blev det til sidst besluttet af familien at hun skulle på plejehjem. Hun fortalte os at hun var meget ulykkelig over at hun skulle på plejehjem, men hun kunne godt se at det at få hjælp hele døgnet var en nødvendighed.

Inden Vibeke kom på plejehjem, havde hun et par gange faldet om i sin lejlighed, hvor hun boede alene. Et af hendes børn kom tilfældigvis forbi og så hende ligge på badeværelsesgulvet. Hendes børn konfronterede hende med at de synes hun skulle tage på plejehjemmet, hvor personalet kan holde øje med hende, fordi hun var for svag til at bo alene. Det er i Danmark meget almindeligt at de ældre, der ikke er i stand til at klare sig selv, kommer på plejehjem. Børnene har ikke tid til at tage sig af deres forældre, da de skal passe deres arbejde, og de har også betalt Skat det meste af deres liv, så de har nærmest betalt for forældrenes pleje til plejehjemmet. Vibeke er rigtig glad for personalet, samt hendes bekendtskaber på plejehjemmet. Hun viste os et aktivitetskema over plejehjemmets kommende arrangementer, hvor hun måtte erkende at hun ikke kunne være så stor en del af fællesskabet da hun var for svag til at deltage i mange af aktiviteterne, som plejehjemmet havde at tilbyde. Hun gav os derfor skemaet (DK 485), da hun ikke selv mente at hun havde noget at bruge det til. Vibeke fortalte os at hun elskede at læse og kniple, men at hun ikke længere kan gøre de ting, og derfor i stedet bruger tiden på at besøge og snakke med andre på plejehjemmet. Alt i alt trives hun godt på plejehjemmet, og hun er også dagligt ude på korte gåture med plejerne, hvilket glæder hende meget. Det er ikke tit at hun fik besøg, for hendes børn bor langt væk, der er endda én, som bor i udlandet. Men hun elsker at få besøg.

Plejehjemmet er bygget op på den måde at det består af flere separate huse, der ligger tæt på hinanden. Langs med gangene ligger lejligheder side om side. Fællesrummene er udsmykket hjemligt og hyggeligt. Lejlighederne er lige store, men der er dog nogle få større som fungerede som ægtepar boliger. Ideen om hjemlig hygge og ro, blev lidt ødelagt når man skulle igennem dørene der førte fra entréen ind til stuerne. Disse døre kan kun åbnes ved hjælp af en knap, hvorpå der med store blokbogstaver står "DØR". Når man har trykket på knappen åbner døren,

høres en "robotagtig" lyd, som gentages, når døren lukker af sig selv igen. Dette virker meget institutionelt selvom det er ment som en ekstra hjælp til beboerne. Dørene til beboernes lejligheder har dog ikke disse knapper; det var helt normale døre med et håndtag.

Inde på beboernes værelser har man fået installeret nogle nye og meget tekniske lifte. Disse bliver brugt til, hvis en beboer er for svag til selv at lægge sig i og stå ud af sengen og komme ud på badeværelset, hvis beboeren f.eks. sidder i kørestol. Det gør det nemmere og mindre fysisk hårdt for personalet at flytte på beboeren. Det var dog ikke alle der var lige vilde med at blive hejst op i en sele af denne maskine og hænge der i luften, men de fleste vænnede sig til det forklarede en fra personalet. Men hun fortalte også om en af beboerne, der slet ikke kunne lide det. Hun skreg hver eneste gang hun blev hejst op i den, og hun vænnede sig aldrig til det. Men personalet kan ikke gøre så meget ved det, da plejehjemmet på samme tid skal fungere som en arbejdsplads, der som sagt skal tage hensyn til personalets arbejdsvilkår. Beboerne skal generelt have hjælp til mange ting, og derfor er der også mange redskaber, som kan hjælpe dem. Blandt andet er der armlæn på toilettet og sengen er udstyret med sengehest. Med alle disse hjælpemidler, kan man fornemme det institutionelle ved plejehjemmets ellers hjemlige omgivelser.

De havde et rum til alle de ting, der blev brugt til plejen af beboerne. De viste os nogle hagesmækker, som de fortalte at de ikke længere bruger så meget, på grund af, at der var blevet klaget over at de virkede for institutionelle. De lignede egentlig det papir, der ofte er på et toilet, til at tørre hænderne, men på den anden side af hagesmækken er der et lag af en slags tynd, gennemsigtig plastik. Hagesmækken har lidt en gråbrunlig farve. Så denne slags hagesmæk, brugte de kun meget sjældent. De havde dog nogle andre hagesmækker som virkede mindre institutionelle, fortalte personalet.

På Kastaniehaven kan man mærke, at stemningen er meget mere stille og rolig end på friplejehjemmet i Riis. Der virkede ikke til at være det store fællesskab ligesom på Riis Plejehjem. Mange af beboerne i de forskellige fællesrum, passede for det meste dem selv, ved for eksempel at se fjernsyn. Andre var inde i deres egen lejlighed. De kan selv vælge om de vil være med i de aktiviteter og arrangementer, der er på plejehjemmet. På friplejehjemmet er beboerne ofte mere aktive og deltager i de fleste arrangementer i forhold til det kommunale plejehjem, hvor beboerne ofte er svagere og tilsidesætter disse tilbud. Man vælger, som beboer selv, hvad man vil være med til og denne beslutning bliver accepteret af personalet og ikke mindst beboerne. Når personalet laver aftensmad, hjælper beboerne ikke til, hvilket de gør på Riis plejehjem. En af beboerne sagde at hun havde skrællet mange kartofler i sit liv, så nu ville hun ikke mere.

Plejehjem – et hjem eller en institution?

Et plejehjem er altså ikke bare betegnelsen for en institution, men faktisk også et hjem. Efter at have været i felten på to forskellige plejehjem, et friplejehjem og et kommunalt ejet plejehjem, står det klart hvordan forskellige plejehjem adskiller sig fra hinanden, og hvordan beboerne synes om at være der. Beboerne på Riis friplejehjem har et større og bedre fællesskab end på det kommunalt

ejet plejehjem, Kastaniehaven i Give. Generelt har beboere på et friplejehjem større indflydelse på deres dagligdag og aktiviteterne, end beboerne har på Kastaniehaven. Hvorfor der er mere fællesskab på Riis Friplejehjem vides ikke med sikkerhed, det kan være kombinationen af beboere, og nok også at beboerne på Kastaniehaven er svagere end beboerne på Riis Friplejehjem. Alt i alt er et plejehjem et godt sted for ældre og svage at komme til når hverdagen bliver for svær og uoverskuelig til at klare det hele selv. Man kommer ikke udenom at et plejehjem er en institution uanset fri eller kommunalt ejet. Dog bliver der gjort rigtig meget for at beboerne ikke skal føle, at de er på en institution, og det må siges at lykkedes på begge plejehjem, hvor vi har været i felten.

Mad for at leve eller at leve for mad

Af Daniel, Mille, Maria og Naja (Tørring Gymnasium)

Mad fylder meget (spiller en væsentlig rolle) i forhold til at forstå den danske nationalitet. Mad er et samlingspunkt for familie og venner, og derfor er det en vigtig indikator for fællesskabet i samfundet. Vi har fulgt tre generationer: 1. en ung mand ved navn Kenneth, 2. en midaldrende kvinde ved navn Bettina, og 3. en ældre kvinde, ved navn Kirsten, som vi har været ude at spise hos. Mon der er forskel på, hvad de spiser, og hvordan de spiser?

Hos den unge mand:

Vi ankommer hos den unge mand, Kenneth, som sidder sammen med sin sambo i sofaen, og ser tv. Vi skal i Netto for at købe ind til maden, men de er en anelse dovne og beslutter sig for, at de kan lave noget pasta med ketchup til de sultne. Derudover tilbyder de også alkohol til at hygge sig på. Vi drikker nogle øl, der hedder "Blå Thor" og noget hvidvin til maden. Stemningen er meget afslappet, og vi bliver taget godt imod.

Det hyggelige samvær mellem menneskene og indtagelse af alkohol er der større fokus på, end på selve madlavningen. Dette falder godt sammen med den danske ungdomskultur, som går mere op i at være sammen med hinanden og agere socialt, end at bruge tiden på at lave mad.

Hos den midaldrende kvinde:

Vi har taget blomster med, da det er "god skik" at medbringe en værtindegave i Danmark. Der er dækket op til 7 mennesker ved bordet, nemlig til familien selv, som består af en mand og en kvinde, en datter på 9 år og en datter på 19 år, og så os. Der bliver serveret frikadeller med brun sovs, til det var er kartofler og rødkål. Stemningen er hyggelig og meget nærværende, man føler sig meget velkommen. Dagen bliver drøftet, især med den yngste datter på 9, som har meget at fortælle om hendes sportsinteresser. De voksne går meget op i at snakke med os, i stedet for at snakke om dem selv, og for at holde stemningen oppe.

Da vi er færdige med at spise, bliver resterne givet til familiens hund og deres katte, og servicet kommer i opvaskemaskinen. Efter måltidet bliver vi tilbudt kaffe eller te, og snakken fortsætter ved middagsbordet, indtil vi er nødt til at forlade forsamlingen.

Hos den ældre kvinde:

Vi har fortalt om projektet, inden vi tager derud, og derfor har den ældre kvinde, Kirsten på 73 år gammel, købt ind til den mad, vi skal have at spise. Kvinden bor med sin ægtefælle, og vi er tre gæster, så i alt er vi 5, der skal "spise med. Vi skal hjælpe til med madlavningen lige fra starten, og alt mad bliver lavet helt fra bunden. Hovedretten består af frikadeller, kartofler, brun sovs og gammeldags salat, lavet af salatblade med flødeskum blandet med citronsaft. Efter maden går vi ud i

haven for at spille krolf, som er et spil der er en blanding af golf og croquet, og vi går derefter ind for at spise den citronfromage, som under madlavningen i huset, lavede til dessert.

Da vi har spist, hjælper vi hinanden med at rydde af bordet og vi bliver tilbudt kaffe og te. Hele hyggen omkring madlavningen og spillet i haven inden desserten spillede en stor rolle for hele besøget, og det skabte en god stemning som var rar at være i for alle deltagere.

Vi interviewede den ældre kvinde for at finde ud af hvordan hendes syn på dansk mad ser ud, så vi derefter kan sammenligne det med vores andre observationer. Vi spurgte hende om en række spørgsmål

Hvad er dansk mad for dig? spurgte vi den ældre kvinde

- Dansk produceret, økologisk, svarede hun. Ikke halalslagtet. Økologisk mad er blevet populært i Danmark de senere år, men det er ofte lidt dyrere end anden mad. Maden er som regel mærket med om det fx er økologisk eller om kød er halalslagtet, altså slagtet efter muslimske forskrifter; der bor mange muslimske immigranter i Danmark, og meget kød eksporteres til muslimske lande, så det er halalslagtet. Men det er ikke alle, der bryder sig om det, og kvinden her undgår altså at købe halalslagtet kød.

Vi spørger kvinden om den danske mad betyder meget for hende?

- Hun svarer "Ja. Jeg Kigger på varerne i butikkerne for at se efter hvilket land det er fra, evt. æbler. Og jeg bruger grøntsager og frugter, der hører årstiden til.

Laver du maden fra bunden? spørger vi derefter.

- Jeg elsker at lave mad, og jeg laver det for det meste altid fra bunden, f.eks. køber aldrig færdiglavet marmelade. Jeg har bær og æbletræer i haven, og Laver selv saftevand.

Hvor spiser I jeres mad henne? spørger vi.

- Vi spiser ved spisebordet og har altid set det som et samlingspunkt for familien. Men kaffe drikkes i stuen, dette kan have noget at gøre med at en kop kaffe er mere uofficiel, altså gøres aftensmåltidet derfor også mere formelt, og højtideligt. Et tidspunkt hvor der er ro til at nyde maden, og selskabet og kun det.

Derefter spørger vi om det altid kvinden der laver maden?

- hun svarer at det er det for det meste, for det er det efterhånden blevet til, men at hendes mand også er god til det. Kulturen i det danske land har også ændret sig meget gennem tiderne. I dag er der også et stort antal mænd der står for madlavningen, men før i tiden var det især kvinderne.

Betød dansk mad mere dengang I var børn? Spørger vi derefter.

- Der var ikke ret meget andet end dansk mad. Jeg er født og opvokset på landet og vi havde selv dyr og dyrkede de grøntsager og frugter, der skulle bruges. Vi var stort set selvforsynende. Vi fik røde pølser når far ikke var hjemme, fordi han ikke syntes, det var rigtig mad.

Manden i huset havde en far, der havde et mejeri og måtte købe de ting, andre havde. Men frugt og grøntsager havde de – omend ikke i samme stil som hos kvinden. Der var en stor forskel på by og land.

Dette par havde ikke smagt bananer før de blev voksne.

Kvinden i interviewet er 73 år gammel, og ser meget af sin identitet i dansk mad, da hun er vokset op med denne mad, og stadig den dag i dag laver det. I vores interview med den unge mand, ser forholdet til den danske mad anderledes ud.

Interview

Da vi interviewede Kenneth på 20 år, for at se hvordan hans holdninger til dansk mad var, i forhold til den ældre kvinde, spurgte vi ham om nogenlunde de samme spørgsmål, som til kvinden på 73. interviewet forløb således:

Dansk mad er ikke så vigtigt for mig:

Hvad er dansk mad for dig?

- Dansk mad er frikadeller med kartofler og brun sovs, som mormor laver det. Rigtig dansk mad kan kun laves af ældre mennesker, fordi folk er blevet alt for sunde til at lave helt rigtig dansk mad.

Hvad betyder dansk mad for dig?

- For mig betyder det ikke ret meget, om man tit får rigtig dansk mad. Men det er så også rigtig godt, de gange man så får det!

Laver du mad fra bunden?

- Det er begrænset, hvor meget mad, jeg laver fra bunden af, når jeg bor selv i lejlighed. Det er ikke noget jeg går så meget op i.

Hvor spiser du din mad?

- Nede foran tv'et. Jeg sidder i min sofa med tv'et tændt og spiser ved mit stuebord. Men det er også hyggeligt, når vennerne kommer forbi.

Laver du altid selv mad?

- Ja, det gør jeg. Jeg bor alene, så det er jeg lidt tvunget til. Men det er heller ikke hver dag, der bliver brugt lige lang tid på madlavningen.

Når man sammenligner vores to interviews, er der stor forskel på deres syn på dansk mad. Den unge ser dansk mad, som noget der er vigtigt for ham, og som er en del af hans kultur, men han laver det ikke selv, og har formodentligt ingen erfaring med det. Derimod har kvinden altid spist og

lavet dansk mad, og fortsætter med det. Den unge mand mener, at det kun er gamle mennesker, der kan lave dansk mad, da yngre generationer er blevet for sunde. Dette indikerer, at selve madkulturen har ændret sig.

De unge hjælper også mindre til i køkkenet i dag, hvilket også resulterer i, at de ikke har samme erfaring.

Det har været et spændende udgangspunkt vi har haft fat i. Man kan i høj grad sige, at vi ved hjælp af vores observationer og interviews har fået større indblik i hvor dansk mad er på vej hen.

Man kan se at de unge ikke har samme fokus på dansk mad som de ældre, men dansk mad har stadig stor betydning for deres danskhedsopfattelse.

Den danske traditionelle mad får en mindre og mindre betydning for danskerne, og der er ikke bare sket ændringer i selve madlavningen, men også i traditionerne omkring den. Denne udvikling kan dog, ud fra observationer og interviews af Kenneth, resultere i at den traditionelle danske mad forsvinder i løbet af generationerne. Der er sket en udvikling i hvad man spiser, men det der opfattes som danske mad er det samme – frikadeller og citronfromage. Forskellen er, at de unge ikke i så høj grad spiser dette, fordi de anser det for usundt. Men de omtaler det jo også som 'dansk mad', så det de spiser er åbenbart ikke 'dansk mad'.

Aktiviteter: Dæk et bord og lav en typisk, traditionel dansk menu

Maden er samlingspunktet i et dansk hjem, fordi hele familien deltager. Oftest står forældrene i køkkenet og laver maden, mens børnene dækker bord og hjælper til. I mange familier har børnene en ugentlig maddag, hvor de både hjælper med at bestemme, hvad familien skal have at spise, men også med at forberede selve madlavningen. Derved lærer børnene at lave mad og samtidig at tage stilling, hvad der er god mad og god madkultur i Danmark.

I UNESCO-kassen ligger en tallerken (nr. 544) og et sæt bestik (nr.552), som er væsentligt for at kunne spise et måltid i Danmark. Man placerer tallerkenen foran sig på et bord. På højre - siden af tallerkenen ligger kniven og på venstre side ligger gafflen, fordi man i Danmark har kniven i højre og gafflen i venstre hånd. Til finere sammenkomster, hvor man har gæster bliver servietten foldet til en figur, der sættes midt på tallerken, så den også bruges til dekoration og pynt. I kan prøve at stille dette op, vi kalder det at "dække bord", og I kan eventuelt tilberede én af nedenstående opskrifter og servere det på tallerkenen.

Opskrifter

Frikadeller:

Ingredienser:

600 gram hakket svinekød

8 spsk. hvedemel

2 æg

2 tsk. salt

0,5 tsk. peber

1 hakket løg

2 dl mælk

50 g margarine (fedtstof til at stege i)

Fremgangsmåde:

Det hakkede kød blandes med mel og krydderier.

Kom æg i og rør farsen godt sammen.

Tilsæt mælken lidt efter lidt.

Tag noget af fedtstoffet fra panden på en ske og form frikadellerne med den.

Steg ved jævn varme i ca. 10 minutter og vend dem flere gange med en paletkniv eller gaffel.

Citronfromage:

Til 4 personer

Ingredienser:

4 æggeblommer

100 g sukker

Saft af 1 - 1½ citron

4 æggehvider

3 bladehusblas

Fremgangsmåde:

Husblas sættes i blød i koldt vand, ca. 10 minutter. Æggehvider piskes stive, så det kan vendes, uden at det vælter ud af skålen. Æggeblommer og sukker piskes skummende, indtil alt sukker er væk. Citronsaften tilsættes. Husblas tages af vandet og smeltes i en mikroovn eller med kogende vand over vandbad, dvs. At man sætter en lille skål, hvori husblassen lægges, oveni en opvarmet gryde med vand i. Husblassen afkøles og hældes i æggemassen under omrøring, gerne gennem en si. Når det begynder at stivne vendes hviderne i. Sættes på køl og pyntes med flødeskum.